

MARXISM AND STRUGGLE. TOWARDS THE MILLENNIUM

ED.: MARY DAVIS – MAJ MAYO

(Marxizmus és harc. A millennium felé)

London, Praxis Press, 1998. 142 p.

Rendkívül izgalmas könyvet tarthat az olvasó a kezében. A tanulmánykötet zömét angol egyetemi oktatók írták, de a szerzők között vannak brit szakszervezeti és munkáspárti vezetők, valamint egykori miniszterek is. A közös találkozási pont, hogy egyikük sem teszi a marxizmust a „múlt skatulyájába”, és nem írnak szégyenkezve arról, hogy ők marxisták. Abban a korban – amelyet Tony Benn, a brit Munkáspárt sok évig mérvadó vezetője, jelenlegi parlamenti képviselője úgy jellemez a kötet utószavában, hogy „ellenforradalmi korszak” –, amelyben az eufemisztikusan globalizációnak nevezett folyamatok alatt nem történik más, mint a nagytőke és még inkább a nemzetközi nagy „multik” érdekeinek érvényesülése, valamint a demokrácia szűkülése, amikor régen kiharcolt jogok – legyenek azok szociális eredmények avagy politikaiak – vagy visszavonásra kerülnek, vagy tartalmatlanná válnak.

A kötet amolyan tiszteletbeli ajánlásában az egyik szerző egy napjainkban elhunyt szakszervezeti vezetőnek állít emléket. A szakszervezeti vezetőt Peter Haggernek hívták. Egykor londoni taxis volt, az egyik legnagyobb brit szakszervezeti szövetségben ívelt fel a pályája, noha nem titkoltan kommunista volt. Az 1980-as években a TUC (a brit szakszervezeti szövetség) vezető szervébe, a Főtanácsba is beválasztották mint a szállítómunkások szakszervezetének alelnökét. Hagger „hitvallóan” marxista volt, munkásságáról a TUC jelenlegi, a liberálisok felől érkezett főtitkára, Peter Monks is nagy elismeréssel szólt. Hagger két lábbal a valóság talaján állt, látta a thatcheri korszak restriktív politikáját, a gazdasági élet új kihívásait – és ezekre reagálva kínált alternatívákat.

Még egy pillanattig az utószónál maradván: Benn mint hajdani ipari, majd energiaügyi miniszter alá húzza, hogy a jelenlegi világban a nagy multinacionális vállalatok sok esetben erősebbek, mint az egyes nemzeti államok kormányai. Véleménye szerint az elmúlt időszakban az IMF az egészségügyi hálózat, az oktatás, a szociális kiadások rovására avatkozott be a pénzügyi stabilitás érdekében az egyes országok életébe. Mindez tarthatatlan, elfogadhatatlan, s nem lehet egyszerű gazdasági érveléssel alátámasztani, hiszen a nem pénzügyi szféra leromlása óhatatlanul visszahat a szűken vett gazdaságra is.

Érzékeltetve a könyv szerkezetét: az első részben két írást találunk, amelyek a „Mi is a marxizmus?” közös cím alatt jelentek meg. A második rész címe: „A marxizmus kritikásai”. Ebben ugyancsak két szerző tanulmányát találjuk. Az egyik „a történelem vége” pszichózissal foglalkozik, a másik a már nagyon elterjedt posztmodernitás jelenségeit és felfogását elemzi. A harmadik részt a marxista elmélet fejlődésének szentelték a szerkesztők. E részben szintén két írás található, az egyik az elnyomás új jelenségeit, a másik az imperializmus jegyeit, megnyilvánulásait veszi számba az új korszakban. Ezt egy újszerű részt követi: „Viták a marxizmuson belül” címmel. Itt három dolgozatot találhatunk, és a központi kérdés láthatólag a szocializmus és marxizmus fejlődése a posztetatikus formációk és elképzelések után.

A sok írás közül feltétlenül ki kell térni a kötet egyik szerkesztőjének, Mary Davisnek, a londoni South Bank University előadójának bevezetőjére. Davis fő tevékenységi területe a munkásmozgalom oktatása, ezen belül pedig nagy súllyal a szakszervezeti mozgalomé. Davis a kötet bevezetőjét a következő kihívó mondatokkal kezdi: „Releváns-e még ma is a marxizmus. Élő elmélet-e még a marxizmus, amely segít megérteni a jelenlegi társadalmi valóságot, és ad-e segítséget a változtatásokhoz?” Számára ezek „költői kérdések”, s így fogalmazta meg válaszáat: „a marxizmus elméletileg és módszertanilag is a legalkalmasabb keretet nyújtja korunk jelenségeinek megértéséhez”.

Persze Davis is utal arra, sokan szeretnék, hogy a marxizmus kötetét vastag por lepje be, s hogy Nagy-Britanniában a thatcheri években igyekeztek a fiatal nemzedéket immunissá tenni a marxi gondolatokkal szemben. Mind Davis, mind Benn, mind a többi szerző kitér arra, hogy a New Labour irányadóinak törekvései miként esnek egybe ezzel a tendenciával. A kötet szerzői szerint azonban ezek a szándékok mégsem érték el a céljukat, amit az egyes írások és az egész kötet hangsúlyosan, konkrétan bizonyít.

Jennitz János